

УДК 37.378.784

Наталія Шелепницька-Говорун

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ORCID ID 0000-0002-5670-6358

DOI 10.24139/2312-5993/2021.02/483-493

## АНАЛІЗ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ЗВО ПОЛЬЩІ З ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

*У статті здійснено аналіз навчальних програм закладів вищої освіти Польщі з проблеми формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва. Проаналізовано програми предметів, визначених навчальним планом музичної академії у Кракові напряму «Художня освіта в галузі музичного мистецтва» і виявлено, які з них більшої мірої впливають на формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва.*

**Ключові слова:** вокальна культура, фахівці музичного мистецтва, Польща, музика, освіта.

**Постановка проблеми.** Формування вокальної культури майбутніх фахівців музичного мистецтва викликано визначальними змінами освітньої парадигми, що лежать в утвердженні особистісних цінностях їх професійного зросту. Професійні компетентності сучасного фахівця музичного мистецтва спрямовуються на його спроможність до педагогічної творчості, у тому числі вокально-виконавської діяльності.

**Аналіз актуальних джерел.** Науковець З. Людкевич (Z. Ludkiwicz) зазначає, що більшість фахівців галузі музичного-педагогічної освіти, випускників мистецьких відділів ЗВО не бажає працювати в ЗСО. З метою привабливості вчительської музичної професії вчені розробили науково-обґрунтовані рекомендації щодо проведення досліджень стосовно вдосконалення музичного фаху, до чого були залучені провідні вчені Польщі: М. Пшиходзінська (M. Przychodzińska), А. Бялковський (A. Białkowski) – Університет Марії Кюрі-Склодовської в Любліні; З. Буровська (Z. Burowska), Я. Затхей (J. Zathej), Є. Курч (J. Kurcz) – Музична академія в Кракові та ін.

**Мета дослідження** – проаналізувати програми предметів, визначених навчальним планом музичної академії у Кракові напряму «Художня освіта в галузі музичного мистецтва» і виявити, які з них більшою мірою впливають на формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва.

**Виклад основного матеріалу.** У результаті проведених досліджень та реформи в освітній процес музичної академії у Кракові було введено: перелік професійних компетентностей майбутнього вчителя музики; упроваджено дві форми музичної освіти (обов'язкова і факультативна), розширена блок методичних предметів та педагогічних практики;

підготовка фахівців музичного мистецтва пристосовувалися до вимог Євросоюзу: отримання повної вищої освіти (двоступеневої), підготовка вчителя до викладання двох предметів; автономія ЗВО дозволила вносити до навчальних планів і програм зміни відповідно до інтересів студентів та до вимог ринку праці регіонів країни (Ніколаї, 2008).

У результаті проведених реформ стосовно підготовки фахівців музичного мистецтва, підготовки вчителя музики відбулися значні зміни в розв'язанні зазначеної проблеми.

Власне музична підготовка фахівців музичної освіти і підготовка вчителя музики узгоджується з навчальною програмою, що являє собою державний документ, у якому визначено зміст освіти з окремої навчальної дисципліни. У програмі спеціальності «Художня освіта в галузі музичного мистецтва» (2019/2020 н.р.) – денна форма – виділено розділи: назва предмета, повний опис програми предмета, теми з предмета, кількість годин та кредитів ECTS на їх опрацювання та результати навчання. Проаналізуємо цю програму і виокремимо програми предметів, які більшою мірою впливають на формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва – подаємо короткий аналіз програм таких предметів (*Akademia Muzyczna w Krakowie*, 2020).

Навчальна програма предмета «Вокальні та вокально-інструментальні основи» чітко визначає цілі навчання, які включають закріплення знань майбутніх фахівців музичного мистецтва з музичних проблем: слух, голос, знання стилів, композиційних прийомів, знання історії музики тощо (мотиваційний, змістовий компоненти). Програма передбачає застосування практичних методів; удосконалення навичок і поглиблення знань; правильне виконання й інтерпретування музичних творів, реалізацію власних концепцій та мистецької діяльності (креативно-діяльнісний та творчо-виконавський компонент); програмою розглянута проблема застосування знань і самооцінювання власних дій (рефлексивний компонент).

Отже, програма предмета «Вокальні та вокально-інструментальні основи» сприяє вдосконаленню як практичної, так і методичної та теоретичної підготовки, тобто всіх компонентів вокальної культури. Це програма являє собою одну з основних, що націлює на формування вокальної культури майбутніх фахівців музичного мистецтва.

Навчальна програма предмета «Фортепіано» має за мету оволодіння навичками гри на фортепіано, що дозволить використовувати їх у процесі навчання (гармонія, читання партитур) та під час виконання професійних обов'язків викладача, диригента. У змісті програми розглянуто таку

проблематику: підбір репертуару на основі індивідуального плану розвитку студента; реалізація фортепіанної літератури всіх епох, від бароко до сучасної музики; удосконалення ефективності інструментальних засобів, читання нот; формування чутливості до утворення музичної фрази та здатності самому оцінювати свої дії; правильне виконання твору відповідно до задуму композитора; забезпечення фахівців засобами для самостійної реалізації музичного твору. Програмою визначені результати навчання майбутніх фахівців музичного мистецтва. Зокрема, випускник має знати: музичні стилі, взаємозв'язок між правильною інтерпретацією і виконання музичного твору; має вміти: виконувати музичні твори відповідно до стилю певної епохи, супроводжувати солістів в ансамблях, сприймати форми музичного твору, правильно читати ноти.

Отже, це програма сприяє розвитку мотиваційного, когнітивного, творчого-виконавського та рефлексивного компонентів. Програма націлює студентів на вільне орієнтування в жанрах вокального музичного мистецтва різних епох; сприяє формуванню вокальної культури фахівців музичного мистецтва.

Навчальна програма курсу «Хор» упродовж 240 год. (8 кредитів ECTS) передбачає вдосконалення: співочих навичок у колективі, акапельного репертуару; вокальної техніки, інтерпритації пісень; навичок іноземної мови; підготовки до сценічних вистав та участь у них.

У програмі дисципліни «Хор» визначені результати навчання, зокрема:

– фахівець має знати: основний репертуар, взаємозв'язки між елементами музичного твору та характерними рисами форм і жанри вокальної музики; музичні стилі; конструкцію голосового апарату, правила передачі голосу; базову хорову літературу;

– фахівець має вміти: виконувати музичні твори відповідно до стилю епохи; правильно читати ноти, використовувати відповідні методи, вправи; творчі розв'язувати організаційні проблеми.

На основі здійсненого аналізу програми курсу «Хор» ми зазначаємо, що програма сприяє якісній підготовці фахівців музичного мистецтва в галузі вокальної культури шляхом накопичення знань з основного репертуару, освоєння сучасної вокальної техніки під час співу в хорі, набуття фахових компетентностей для творчого втілення змісту музичного твору у свою виконавську діяльність (змістовий, творчо-виконавський компоненти вокальної культури).

Мотиваційний та змістовий компоненти вокальної культури курсу предмета «Музична література» націлюють студентів на усвідомлення:

інформації в галузі музичної літератури від раннього Середньовіччя до XXI століття, пісенних традицій вокальних шкіл різних країн різних епох, на вільне орієнтування у стилях, жанрах вокального музичного мистецтва різних європейських країн (григоріанський спів, національні вокальні школи, Польська музика Середньовіччя та відродження, музика кантато-ораторії у стилі барокко: Італія – Франція, Бельканто (стиль виконавця, що є основою італійської мелодійної, співучої вокальної школи) та концертний стиль у вокально-інструментальній музиці.

По закінченні курсу «Музична література» фахівець музичного мистецтва оволодіває знаннями: основного репертуару, базової літератури від Середньовіччя до сучасності, музичних стилів; також – уміннями: правильно виконувати музичні твори та інтерпретувати, читати ноти, сприймати форму музичного твору, самостійно збирати інформацію, що сприяє формуванню вокальної культури фахівців музичного мистецтва.

Програма предмета «Гармонія» дає можливість майбутньому фахівцеві музичного мистецтва впродовж 120 годин (8 кредитів ECTS) оволодіти теоретичними знаннями в галузі функціональної гармонії мажор-мінорної системи, зокрема, системи музичних звуків, яка утворюється послідовністю основних семи ступенів ладу і переходить від ладу до ладу, з однієї тональності в іншу (діатоніка); системи, яка має пристосування до отримання півтонів (хроматика); системи прирівнювання й ототожнювана звуків однакових за висотою, але різних за назвою і графічним зображенням. Крім того, студент отримує практичні навички музичних аранжувань (з використанням вокально-інструментальних акторів) та імпровізації.

У результаті оволодіння цією програмою фахівець музичного мистецтва знає взаємозв'язки елементів твору, володіє навичками створення композиції та імпровізаційних форм музики або танцю; уміє оцінювати свої дії; розуміє необхідність удосконалення своїх знань і навичок.

У змісті програми «Інструменти Орфа» розглянуто таку проблематику: ознайомлення зі шкільними інструментами Карла Орфа, характеристиками інструментів та їх класифікацією, створення партитури (партій для багатоголосного музичного твору для оркестру чи хору) для вибраних творів дитячої літератури; багатоголосі аранжування (пристосування музичного твору, написаного до одного інструмента, до другого) пісень на мелодійних інструментах; використання інструментів з невизначеною висотою звуку для створення поліфонічних (багатоголосих) ритмічних форм хвиль.

У зв'язку з тим, що педагог основної школи викладає всі предмети, у тому числі музику, він має отримати достатню музичну підготовку у ЗВО.

Тому предмет «Інструменти Орфа», програма якого аналізується, являє собою 1 з основних у підготовці не лише фахівця музичного мистецтва, але й учителя поряд із предметом «емісія голосу».

Метою програми предмета «Диригування» є оволодіння знаннями формування різних форм, стилів хорової композиції; опанування 1, 2, 3, 4-голосими вправами читання хорових партитур в ансамблях та у вокально-інструментальних творах; здійснення вільного спілкування жестом, який демонструє: артикуляцію (чітку вимову звуків у співі), агоніку (відхилення від основного темпу для посилення виразності), диригування з застосуванням різної динаміки. Зазначені цілі програми свідчать про серйозні установки мотиваційного компонента вокальної культури.

Зазначене свідчить, що опанування програмою предмета «Диригування» значно підвищує можливості формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва.

Значну роль у формуванні вокальної культури фахівців музичного мистецтва відіграє програма дисципліни «Читання партитур», яка має за мету ознайомлення студентів із основними теоріями мотивації до навчання впродовж життя. Предмет охоплює такий зміст: роботу з хоровими та поліхоральними, інструментальними (камерні та нескладні оркестрові) партитурами з різноманітною композицією, фактурою та стилем; навчання транспонуванню (перекладання музичного твору з однієї тональності в іншу).

Отже, у процесі оволодіння програми курсу «Читання партитур» фахівці отримують знання, уміння й навички, необхідні для формування вокальної виконавської діяльності.

Опановуючи програму курсу «Інструментознавство», студенти оволодівають знаннями оркестрових інструментів: властивостями їхнього звуку, тембром інструменту, характеристикою струнних, духових, ударних інструментів; студент знає музичні стилі, пов'язані з використанням інструментів. Майбутній фахівець набуває знань про методику навчання гри на інструментах Орфа та їх практичного використання, готується до проведення занять у дитячих інструментальних ансамблях різних вікових груп із здійсненням багатоголосого аранжування пісень на інструментах, використовуючи концепцію музичної освіти й реалізуючи власні концепції для створення композиції та імпровізації цих форм. Фахівець вокальної культури розуміє необхідність поглиблення знань, удосконалення навичок.

Навчальна програма предмета «Емісія голосу» передбачає вдосконалення :вазових знань про будову голосового апарату, його функції (дихання, фонація – вимовляння мовних звуків) та роботу голосу,

вокальних навичок та управління голосом; звички дихати через ребро-діафрагмальну доріжку; артикуляції – чіткої вимови звуків у співі (у програмі представлені вправи, що дозволяють оперувати з різною артикуляцією) та динамікою (силою звучання); удосконалення розуміння взаємозв'язку між творчим розкриттям образу або музичного твору виконавцем, тобто між інтерпретацією та реалізацією нот.

У змісті програми постановки голосу представлені такі теми: характеристика типів людського голосу; робота над інтонацією та усвідомлення високої голосової позиції; вирівнювання голосних звуків (переважно польських); робота над дикцією та артикуляцією підібраних творів; фразування – виконуючи музичний твір, чітко вирівняти: паузи, темп, динаміку; навчання самосвідомості.

На основі зазначеного, можемо зробити висновки, що програма курсу «Емісія голосу» сприяє розвитку творчого-виконавського компонента вокальної культури, адже майбутній фахівець як музичного мистецтва, так і вчителя музики опановує характерні риси форм і жанри вокальної музики, вивчає базову вокальну літературу, а також володіє навичками виконання твору. Фахівці отримують знання, уміння та навички, необхідні для забезпечення вокальної виконавської діяльності.

У процесі опанування програмою курсу «Контрапункт» студенти набувають знань та вмінь створювати поліфонічні структури та їх правильний аналіз, а також знань про зміни в техніці контрапункту впродовж століть.

Навчальна програма «Контрапункт» передбачає: аналіз поліфонічних структур у багатоголосих вокальних та інструментальних творах видатних майстрів епохи; контрапунктування заданої хвальної урочистої пісні певного (духовного або світського) змісту (кантусу) в різновидах дво- та триголосії поліфонії; створення музичної форми, що ґрунтується на повторенні тієї самої мелодії різними голосами хору, які вступають послідовно один за одним (канону) для проєкції.

Результати навчання полягають у тому, що: майбутній фахівець набуває знань основного репертуару, розуміння взаємозв'язків між елементами музичного твору та певними рисами форм і жанрів вокальної та вокально-інструментальної музики; володіє навичками створення композиції, імпровізації цих музичних форм та аранжування в процесі виконання музичного твору, що необхідно для його самовираження; розуміє необхідність удосконалювати знання та вміння впродовж життя.

Отже, програма сприяє вдосконаленню творчо-виконавського компонента, у процесі якого реалізуються набуті навички створення

композицій, імпровізаційних музичних форм під час виконання музичного твору; сприяє формуванню вокальної культури фахівців музичного мистецтва.

Перелік предметів висвітленого нами блоку дисциплін, що сприяють формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва, відповідає стандартам музичної освіти в Польщі, розробленим міністерством освіти Польщі у 2013 році для напряму «Художня освіта в галузі музичного мистецтва».

У процесі аналізу навчальних програм предметів напряму «Художня освіта в галузі музичного мистецтва» в Музичній академії у Кракові нами визначено, що до блоку дисциплін, які сприяють формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва, увійшли дисципліни, що зазначені в стандартах музичної освіти Польщі. Зокрема, з групи А – основних предметів: фортепіано, гармонія, аналіз музичного твору, навчання слуху, музична література, хорові/інструментальні ансамблі, з групи В – предметів професійного спрямування: диригування, читання партитур, інструменталістика, другий інструмент, музично-рухові заняття (див. додаток «Стандарт музичної освіти в Польщі») – всього 12 дисциплін.

З навчального плану і програми Музичної академії в Кракові до названої групи предметів нами додано програми предметів «Емісія голосу» та «Контрапункт». Тобто нами визначено всього 14 дисциплін (*Edukacja Artystyczna w Zakresie Sztuki Muzycznej. Akademia Muzyczna w Krakowie, 2020*).

Порівняємо програми предметів Музичної академії в Кракові і Зеленогурського університету. Структура програм подібна, відповідно до вимог стандарту музичної освіти (*Uniwersytet Zielonogórski, 2020*).

Вивчаючи предмет «Фортепіано», фахівець оволодіває технікою гри, жанрами вокального мистецтва різних епох, учиться виконувати музичний твір у певному темпі, динаміці і фразі. Програма курсу обох вишів сприяє формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва.

Програма предмета «Хорові ансамблі» передбачає освоєння вокальної техніки, набуття знань виконавських навичок, навичок роботи в команді, інтерпретації пісень. Програма цього курсу в Музичній академії в Кракові більше націлена на якісну підготовку фахівців у галузі вокальної культури, у Зеленогурському університеті – на підготовку фахівця музичного мистецтва.

Майбутній фахівець музичного мистецтва обох вишів усвідомлює інформацію (композиційних стилів, форм, жанрів історичного розвитку музики в західній Європі від античності до наших днів, що сприяє формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва).

У процесі опанування програмою предмета «Розвиток музичного слуху», яка в Музичній академії в Кракові націлює студента на формування навичок слухового аналізу музики різних епох, на реалізацію власної концепції в мистецьку діяльність, що сприяє формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва і якою в Зеленогурському університеті передбачено спів поліфонічних вправ, здійснення слухового аналізу, що значну роль відіграє в роботі вчителя в школі під час проведення уроків музики.

Програми курсів «Гармонія» та «Гра на музичному інструменті» – одні з базових у підготовці фахівців музичного мистецтва, адже сприяють формуванню його вокальної культури, а також – одні з основних у підготовці вчителя музики.

Щодо програми предмета «Диригування» відзначимо, що майбутні фахівці в обох вишах набувають знань з техніки диригування, інтерпретації твору, аналізу творів, реалізації їх у творах різних епох; програми предмета «Диригування» дають можливість читати вокальні й інструментальні партитури, спілкуватися жестом (артикуляція, агоніка, динаміка), працювати в команді, у результаті чого відбувається формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва, учителів музики. Але ми зазначаємо, що програмою «Диригування» Зеленогурського університету більша увага приділяється підготовці фахівця музичного мистецтва, ніж у Музичній академії в Кракові.

Опановуючи програму дисципліни «Читання партитур», майбутній фахівець у Музичній академії в Кракові більш ґрунтовно готується до розуміння взаємозв'язків між елементами музичного твору і особливостями форм, жанрів і стилів вокальної музики, вокально-інструментальних та інструментальних ансамблів. Але студенти обох вишів вивчаючи типи вокально-інструментальних та інструментальних партитур, звертаються до характеристики стилю певного твору, до читання транспонуювальних інструментів, а також вокальних та інструментальних партій. Випускники вишів інтерпретують результати, поєднуючи практичні і теоретичні знання, транспонують гомофонні фрагменти виконуваних творів; реалізують аранжування для змішаного хору. Отже, фахівці, оволодівши програмою предмета «читання партитур», отримують знання та вміння, які потрібні для формування вокальної виконавської діяльності, хоча в Музичній академії в Кракові – більшою мірою.

Програма «Музично-рухові ритмічні заняття» являє собою вираження емоційного змісту – вираження настрою і характеру музики рухами та

жестами. Випускник, опанувавши цією програмою, може виконувати ритмічні вправи: поліритмічні, музично-рухові, словесно-мелодійні, координаційні; програма сприяє вдосконаленню як вокальної, так і рухової діяльності фахівця в галузі музичного мистецтва та шкільної освіти.

Програма курсу «Емісія голосу» сприяє розвитку творчо-виконавського компонента вокальної культури, адже майбутній фахівець як музичного мистецтва, так і вчитель музики опановує важливі питання в процесі вивчення цього предмета: будовою і функціями голосового апарату, голосовими вправами, вокальною технікою; артикуляцією та динамікою звуку. Програма предмета «Емісія голосу» була введена до навчального плану і Зеленогурського університету, і Музичної академії у Кракові, понад кількості предметів, визначених стандартом музичної освіти Польщі напряму «художня освіта в галузі музичного мистецтва», на нашу думку, у зв'язку з тим, що зміст цього предмета сприяє формуванню вокальної культури фахівців музичного мистецтва.

З навчального плану Зеленогурського університету нами додано програми дисциплін: «Емісія голосу» і «Основи вокального ансамблю», завдяки вивченню яких студенти набувають знань і навичок, необхідних для забезпечення вокальної виконавської діяльності, для роботи над інтонацією, використовуючи вправи на емісію, артикуляцію, динаміку, дикцію в роботі з ансамблем у школі (*Edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej. rok akademicki 2019/2020. Uniwersytet Zielonogórski, 2020*).

**Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.** Співставляючи програми предметів Музичної академії у Кракові та Зеленогурського університету, зазначаємо, що в них для формування вокальної культури здійснюється:

– викладання десяти ідентичних програм дисциплін, які входять до блоку «Формування вокальної культури»: емісія голосу, музично-рухові ритмічні заняття, читання партитур, диригування, гра на музичному інструменті, гармонія, розвиток музичного слуху, музична література, хор, фортепіано; у Зеленогурському університеті додано ще програму курсу «основи вокального мистецтва», яка сприяє підвищенню рівня підготовки фахівця до вокальної виконавської діяльності; у Музичній академії у Кракові до названого блоку віднесено три дисципліни, які відсутні в Зеленогурському університеті: контрапункт, інструментознавство та основи вокальних та вокально-інструментальних ансамблів, які націлюють на формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва;

– співставлення програм дисциплін блоку «Формування вокальної програми фахівців музичного мистецтва» свідчить, що в обох вишах відбувається підготовка фахівця музичного мистецтва, але слід зазначити, що в Зеленогурському університеті більшою мірою, ніж у музичній академії у Кракові, здійснюється підготовка фахівця музики, а в музичній академії у Кракові в більшій мірі, ніж у Зеленогурському університеті, здійснюється формування вокальної культури фахівців музичного мистецтва.

### ЛІТЕРАТУРА

- Ніколаї, Г. Ю. (2008) *Розвиток музично-педагогічної освіти в Польщі (XX століття)* (дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01). К. (Nikolai, H. Yu. (2008). *Development of music and pedagogical education in Poland (XX century)* (DSc thesis). K.).
- Akademia Muzyczna w Krakowie* (2020). Retrieved from: <https://www.amuz.krakow.pl/studenci/sylabusy/edukacja-artystyczna-w-zakresie-sztuki-muzycznej/>
- Edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej. rok akademicki 2019/2020. Uniwersytet Zielonogórski* (2020). Retrieved from: <http://www.imu.uz.zgora.pl/wp-content/uploads/2019/09/EASM-I-st.-siatka-2019-20-modu%C5%82-wsp%C3%B3lny.pdf>
- Edukacja Artystyczna w Zakresie Sztuki Muzycznej. Akademia Muzyczna w Krakowie* (2020). Retrieved from: <https://www.amuz.krakow.pl/studenci/sylabusy/edukacja-artystyczna-w-zakresie-sztuki-muzycznej/>
- Uniwersytet Zielonogórski* (2020). Retrieved from: <https://www.uz.zgora.pl/index.php?informacje-o-uczelni>

### РЕЗЮМЕ

**Шелепницкая-Говорун Наталья.** Анализ учебных программ зво польши с проблемы формирования вокальной культуры специалистов музыкального искусства.

*В статье осуществлён анализ учебных программ высших учебных заведений Польши по проблеме формирования вокальной культуры специалистов музыкального искусства. Проанализированы программы предметов, включенных в учебный план музыкальной академии в Кракове направления «Художественное образование в области музыкального искусства» и выявлено, какие из них в большей степени влияют на формирование вокальной культуры специалистов музыкального искусства.*

**Ключевые слова:** вокальная культура, специалисты музыкального искусства, Польша, музыка, образование.

### SUMMARY

**Shelepnytska-Govorun Natalia.** Analysis of curricula of Poland higher education institutions on the problem of formation of musical professionals' vocal culture.

*The article considers the analysis of curricula of Polish higher education institutions on the problem of formation of vocal culture of music art specialists. The programs of subjects defined by the curriculum of the Music Academy in Krakow in the field of "Art education in the field of music art" are analyzed and it is revealed which of them to a greater extent influence formation of the vocal culture of music art specialists.*

*Formation of the vocal culture of future specialists in the art of music is caused by the defining changes in the educational paradigm that lie in the assertion of personal values of their professional growth. The professional competences of a modern music art specialist are aimed at his ability to pedagogical creativity, including vocal and performing activities.*

*As a result of research and reform in the educational process of the Music Academy in Krakow were introduced: a list of professional competences of future music teachers; two forms of music education (compulsory and optional), the block of methodological subjects and pedagogical practices was expanded; training of specialists in music art adapted to the requirements of the European Union: obtaining a full higher education (two-level), teacher training to teach two subjects; the autonomy of the higher education institution allowed to make changes to the curricula and programs in accordance with the interests of students and the requirements of the labor market of the regions of the country.*

**Key words:** *vocal culture, specialists in music art, Poland, music, education.*